

kinder ombudsman

het beste besluit:
geef kinderen invloed

Retouradres: Postbus 93122, 2509 AC Den Haag

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Staatssecretaris onderwijs en emancipatie
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Per e-mail verzonden

Betreft: vrijstellingen Leerplichtwet op grond van richtingsbezwaren ouders

Geachte mevrouw Tielen,

Als Kinderombudsman zie ik erop toe dat de rechten van kinderen worden nageleefd. In de afgelopen jaren heb ik verschillende signalen en zorgen ontvangen over kinderen die zijn vrijgesteld van de leerplichtwet. Zo ook over kinderen die zijn vrijgesteld van de leerplichtwet op grond van richtingsbezwaren van hun ouders (artikel 5 onder b Leerplichtwet). Daarom heb ik onderzocht of een vrijstelling op deze grond vanuit een kinderrechtenperspectief wenselijk is en aan welke voorwaarden het moet voldoen.

Als het gaat om vrijstellingen op grond van richtingsbezwaren, concludeer ik dat op nationaal niveau een wettelijk stelsel ontbreekt waarin het kinderrechtenkader voldoende wordt geborgd. Het ontbreekt aan belangrijke kinderrechtelijke waarborgen zoals dat bij iedere aanvraag tot een vrijstelling vooraf een gedegen individueel onderzoek plaatsvindt naar het belang van het betrokken kind. Verder ontbreekt het aan toezicht als de vrijstelling is toegekend. Niet duidelijk is of een kind thuis überhaupt onderwijs krijgt, of de kwaliteit ervan voldoet en of thuis een goede en veilige plek is voor het kind.

Ik heb mijn bevindingen opgetekend en onderbouwd in een standpunt dat u als bijlage bij deze brief vindt.

De visie van kinderen

Bij het standpunt heb ik de visie gevoegd van tien kinderen tussen de 9 en 16 jaar oud die nu thuisonderwijs krijgen op basis van de genoemde vrijstelling, en dan specifiek vanwege de levensovertuiging van hun ouders.

De groep kinderen die is vrijgesteld vanwege richtingsbezwaren is echter heel divers. Ik heb niet met alle groepen gesproken. Het is aan u om bij het bepalen van hoe toekomstige wetgeving en beleid eruit moet zien, de verschillende groepen kinderen te betrekken die daardoor geraakt worden. Op grond van het Kinderrechtenverdrag hebben kinderen het recht hun mening te uiten bij alle besluiten die gevolgen voor hen hebben. Elk besluit dat geen rekening houdt met de mening van het kind of er geen passend belang aan hecht is in strijd met wat het Kinderrechtenverdrag vraagt. Uw ministerie is momenteel bezig met het uitwerken van verschillende scenario's als het gaat om de vrijstelling op grond van richtingsbezwaren. Het is van essentieel belang om op deze scenario's een Kinderrechtentoets uit te voeren en als onderdeel hiervan met de kinderen die het betreft, over

Pagina 1/9

Datum

19 mei 2026

Onderwerp

Vrijstellingen leerplicht op grond van richtingsbezwaren

Ons nummer

KOM010/2026

Bijlage

standpunt Kinderombudsman artikel 5 onder b Leerplichtwet

Kinderombudsman

Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

T 070 356 35 63
info@kinderombudsman.nl
www.kinderombudsman.nl

*De Kinderombudsman
is onderdeel van de
Nationale ombudsman*

deze verschillende scenario's, in gesprek te gaan. Hieronder licht ik toe wat met een Kinderrechtentoets wordt beoogd.

De Kinderrechtentoets

Om ervoor te zorgen dat kinderen een stem hebben in de totstandkoming van wetgeving en beleid, geeft het Kinderrechtencomité dat toezicht houdt op de naleving van het Kinderrechtenverdrag aan dat Staten een Kinderrechtentoets moeten uitvoeren. Het spreken met kinderen is een belangrijk element van de Kinderrechtentoets. De Kinderrechtentoets is in 2024 door de Kinderombudsman gelanceerd. Het is een instrument waarmee wetten, beleid en maatregelen worden getoetst aan de rechten van het kind. Zo wordt geborgd dat de belangen van kinderen structureel worden meegewogen bij het maken van beleid en wetgeving. Met de toets wordt aan de hand van minimaal zeven elementen, die allemaal belangrijk zijn voor de ontwikkeling van kinderen, onderzocht of voorgenomen wetgeving en beleid in lijn is met het Kinderrechtenverdrag. Hoe pakt dit uit voor kinderen en worden er groepen kinderen negatief geraakt?

De meerwaarde van het spreken met kinderen

Ik heb gesproken met een specifieke groep kinderen die vanwege de richtingsbezwaren van hun ouders zijn vrijgesteld van de leerplichtwet. Deze kinderen krijgen thuisonderwijs. Het gaat om richtingsbezwaren die niet gebaseerd zijn op religie. De visie van deze kinderen komt in grote mate overeen met mijn standpunt en de voorwaarden die ik aan wetgeving over thuisonderwijs zou stellen. De kinderen met wie ik sprak, kwamen met eigen en zeer relevante inzichten. Zij deelden niet alleen hun ervaringen met thuisonderwijs met mij, maar lieten ook scherp zien wat er in hun ogen mankeert aan hoe het huidige onderwijs is ingericht. Hun visie kan ook meegewogen worden in het aanpakken van wat veel kinderen op school ervaren en niet prettig vinden. En wat hun leren in de weg staat. Denk aan veel stress door toetsen, leren niet leuk vinden en te weinig beweging.

Over het afschaffen van het thuisonderwijs voor kinderen zoals zij, zeiden ze: *'daarmee maak je de levens van heel veel kinderen kapot'*. De kinderen benadrukten dat ze vinden dat de huidige wetgeving moet worden aangepast. Thuisonderwijs moet geregeld worden in de wet en er moet toezicht op komen. Dat de mogelijkheid voor thuisonderwijs moet blijven bestaan is voor de kinderen die ik sprak evident.

Oproep

Op basis van de bestudeerde documenten en op basis van wat kinderen ons verteld hebben, roep ik u op om alleen nieuwe vrijstellingen op grond van artikel 5 onder b Leerplichtwet te laten ontstaan als deze voldoen aan belangrijke kinderrechtelijke waarborgen zoals een gedegen onderzoek naar het belang van het kind wat impliceert dat er met het kind gesproken wordt, toezicht op de vraag of een kind überhaupt nog kwalitatief onderwijs krijgt en een check op of het voor een kind thuis veilig is.

Daarnaast vraag ik u om – als onderdeel van de Kinderrechtentoets – bij aanpassingen van wet- en regelgeving omtrent artikel 5 onder b Leerplichtwet met alle groepen kinderen die daardoor worden geraakt in gesprek te gaan en passend belang te hechten aan hun visie. Dit is noodzakelijk om tot wetgeving en beleid te komen waarbij kinderrechten daadwerkelijk voorop staan.

Pagina 3/9

Ons nummer
KOM010/2026

Met vriendelijke groet,

Margrite Kalverboer
Kinderombudsvrouw

Bijlage: standpunt Kinderombudsman artikel 5 onder b Leerplichtwet

Pagina 4/9

Ons nummer
KOM010/2026**1. De Leerplichtwet**

In Nederland geldt een leerplicht voor kinderen van vijf tot en met zestien jaar. Op grond van artikel 2 eerste lid 1 Leerplichtwet moeten de ouders of verzorgers ervoor zorgen dat een kind staat ingeschreven op een school en dat het kind deze school geregeld bezoekt. Op grond van artikel 5 onder b Leerplichtwet kunnen ouders een vrijstelling krijgen van hun plicht om ervoor te zorgen dat hun kind wordt ingeschreven bij een school wanneer zij overwegende bedenkingen hebben tegen de richting van het onderwijs op alle binnen redelijke afstand van de woning gelegen scholen waarop hun kind geplaatst zou kunnen worden. Artikel 5 onder b Leerplichtwet bepaalt namelijk:

"De in artikel 2, eerste lid, bedoelde personen zijn vrijgesteld van de verplichting om te zorgen, dat een jongere als leerling van een school onderscheidenlijk als vavo-student of mbo-student van een instelling staat ingeschreven, zolang

a. de jongere op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt is om tot een school onderscheidenlijk een instelling te worden toegelaten;

b. zij tegen de richting van het onderwijs op alle binnen redelijke afstand van de woning - of, indien zij geen vaste verblijfplaats hebben, op alle binnen Nederland - gelegen scholen onderscheidenlijk instellingen waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden, overwegende bedenkingen hebben;

c. de jongere als leerling van een inrichting van onderwijs buiten Nederland staat ingeschreven en deze inrichting geregeld bezoekt."

2. Het Kinderrechtenkader

Als het gaat om een vrijstelling van de Leerplichtwet op grond van richtingsbezwaren zijn verschillende kinderrechten relevant. Het gaat dan onder andere om de vier kernbepalingen uit het Kinderrechtenverdrag: artikel 2, 3, 6 en 12 VN-Kinderrechtenverdrag (hierna: IVRK). Deze rechten zijn sterk met elkaar verbonden en gaan over: het recht op gelijke behandeling (artikel 2 IVRK), het belang van het kind (artikel 3 IVRK), het recht om zich in de ruimst mogelijke mate te ontwikkelen (artikel 6 IVRK), het recht om een mening te geven (artikel 12 IVRK). Het recht om zich in de ruimst mogelijke mate te ontwikkelen omvat ook het recht op het ontwikkelen van een eigen identiteit.

Daarnaast zijn artikel 5, 14, 18, 28 en 29 IVRK van belang. Daaruit volgt dat ouders de eerste verantwoordelijkheid hebben voor de opvoeding en ontwikkeling van het kind, waarbij het belang van het kind conform artikel 3 IVRK voorop moet staan (artikel 5 IVRK). Ouders kunnen op basis hiervan in beginsel het onderwijs bepalen dat hun kind gaat volgen. Bij het uitoefenen van hun verantwoordelijkheid verleent de staat passende bijstand (artikel 18 IVRK). Kinderen hebben recht op godsdienstvrijheid. Ouders hebben het recht en de plicht om het kind te leiden in de uitoefening van dit recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind. De Staat moet dit recht van ouders respecteren (artikel 14 IVRK). Daarnaast hebben kinderen recht op onderwijs en de overheid moet dit op basis van gelijke kansen verwezenlijken (artikel 28 IVRK). Onderwijs speelt een belangrijke rol bij de

ontwikkeling van het kind. Kinderen hebben het individuele en subjectieve recht op een specifieke kwaliteit van het onderwijs (artikel 29 IVRK).

General Comment nr. 1

In *General Comment* nr. 1 legt het VN-Kinderrechtencomité artikel 29 IVRK nader uit. Volgens het Comité moet het onderwijs van het kind gericht zijn op het ten volle ontwikkelen van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en fysieke vermogens van het kind.¹ Er moet daarbij rekening worden gehouden met het feit dat ieder kind unieke eigenschappen, interesses, mogelijkheden en leerbehoeften heeft.² Het hierboven beschreven doel van het onderwijs moet bereikt worden op een manier die het kind centraal stelt, kindvriendelijk is en de rechten en inherente waardigheid van het kind weerspiegelt.³ Onderwijs is ook bedoeld om ervoor te zorgen dat geen enkel kind de school verlaat zonder toegerust te zijn om de uitdagingen waarmee hij of zij in het leven kan worden geconfronteerd het hoofd te bieden.⁴ Tot de basisvaardigheden behoren het vermogen om weloverwogen beslissingen te nemen, conflicten op te lossen zonder geweld, een gezonde leefstijl te ontwikkelen en goede sociale relaties op te bouwen.⁵

Op grond van artikel 5 IVRK kunnen ouders weliswaar in beginsel het onderwijs bepalen dat hun kind gaat volgen, maar daarbij spelen ook andere rechten uit het IVRK een rol zoals het belang van het kind. Het belang van het kind kan geconcretiseerd worden aan de hand van andere relevante rechten uit het Kinderrechtenverdrag. Daarbij moet volgens het VN-Kinderrechtencomité rekening worden gehouden met zeven elementen.⁶ Als het gaat om vrijstellingen op grond van richtingsbezwaren dan zijn de volgende elementen het meest relevant:

1. Mening van het kind

Op grond van artikel 12 IVRK hebben kinderen het recht hun mening te uiten bij alle besluiten die gevolgen voor hen hebben. Elk besluit dat geen rekening houdt met de mening van het kind of er geen passend belang aan hecht, doet volgens het VN-Kinderrechtencomité geen recht aan het uitgangspunt dat kinderen invloed moeten kunnen uitoefenen op het vaststellen van hun belangen.⁷

2. Identiteit van het kind

Kinderen vormen geen homogene groep; bij het beoordelen van hun belangen moet dus rekening worden gehouden met hun verscheidenheid. De identiteit van een kind wordt gevormd door

¹ Committee on the Rights of the Child, *General Comment nr. 1 Article 29 (1): The aims of education*, CRC/C/GC 1, par. 9.

² VN-Kinderrechtencomité, *General Comment artikel 29 (1): over de doelstellingen van het onderwijs*, CRC/C/GC 1, par. 9.

³ VN-Kinderrechtencomité, *General Comment artikel 29 (1): over de doelstellingen van het onderwijs*, CRC/C/GC 1, par. 2.

⁴ Ibidem, par. 9.

⁵ Ibidem.

⁶ Zie het stappenplan het Beste Besluit voor het Kind voor alle zeven elementen: [Uitleg Stappenplan Het beste besluit voor het kind | De Kinderombudsman](#).

⁷ VN-Kinderrechtencomité, *General Comment over het recht van het kind zijn belangen de eerste overweging te laten zijn (art. 3, eerste lid)*, CRC/C/GC14, para. 53.

verschillende kenmerken zoals geslacht, seksuele oriëntatie, nationale herkomst, geloof en overtuigingen, culturele identiteit en persoonlijkheid. Hoewel rekening moet worden gehouden met het behoud van religieuze en culturele waarden en tradities als onderdeel van de identiteit van het kind, zijn praktijken die niet in overeenstemming of in strijd zijn met de rechten vervat in het Verdrag niet in het belang van het kind.⁸

Pagina 6/9

Ons nummer
KOM010/2026

3. Zorg, bescherming en veiligheid van het kind

Bij het beoordelen en vaststellen van het belang van een kind moet rekening worden gehouden met de verplichting van de Staat het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn/haar welzijn (artikel 3, tweede lid IVRK). De begrippen "bescherming en veiligheid" moeten ook in een ruimere zin worden opgevat, dat wil zeggen in relatie tot het brede ideaal van het waarborgen van het "welzijn" en de ontwikkeling van het kind. Het welzijn van kinderen in brede zin omvat hun basisbehoeften op materieel, fysiek, educatief en emotioneel vlak, maar ook de behoefte aan affectie en veiligheid.⁹

Bij het beoordelen van het belang van het kind moet ook gekeken worden naar de veiligheid van het kind. Hierbij gaat het om het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik (artikel 19 IVRK) seksuele intimidatie, peer pressure, pesten, vernederende behandeling en bescherming tegen seksuele, economische en overige vormen van uitbuiting, drugs, kinderarbeid en gewapende conflicten (artikelen 32-39 IVRK). Het meenemen van de belangen van het kind bij de besluitvorming betekent dat de veiligheid en integriteit van het kind op het huidige moment worden beoordeeld. Het voorzorgsbeginsel vereist echter dat ook mogelijke toekomstige risico's en gevaren en overige gevolgen van het besluit voor de veiligheid van het kind worden meegenomen in de beoordeling.¹⁰

4. Kwetsbare situaties

Er moet terdege rekening gehouden worden met de kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt. Het kind kan bijvoorbeeld een beperking hebben, tot een minderheidsgroep behoren, een vluchteling of asielzoeker zijn, of het slachtoffer van mishandeling.¹¹

5. Recht van het kind op onderwijs

Het is in het belang van het kind om kosteloos toegang te hebben tot hoogwaardig onderwijs. Daarnaast moeten een kindvriendelijke omgeving en passende leer- en onderwijsmethoden voorhanden zijn, rekening houdend met het feit dat onderwijs niet alleen een investering in de toekomst is, maar ook een mogelijkheid voor leuke activiteiten, respect, deelname en het vervullen van ambities. Het is in het belang van het kind dat aan dit vereiste wordt voldaan.¹²

⁸ Ibidem, para. 55 – 57.

⁹ Ibidem, para. 71 – 74.

¹⁰ VN-Kinderrechtencomité, General Comment nr. 14 over het recht van het kind zijn belangen de eerste overweging te laten zijn (art. 3, eerste lid), para. 71 – 74.

¹¹ Para. 75 -76.

¹² Para. 79.

3. Standpunt

Als het gaat om vrijstellingen op grond van richtingsbezwaren ziet de Kinderombudsman op nationaal niveau geen wettelijk stelsel waarin het hierboven omschreven kinderrechtenkader voldoende wordt geborgd. Het VN-Kinderrechtenverdrag biedt ruimte voor een vrijstelling op grond van richtingsbezwaren van ouders, maar deze ruimte is niet absoluut en kan alleen bestaan als ook het recht op onderwijs uit artikel 28 IVRK wordt gegarandeerd én er gedegen onderzoek naar het belang van het kind is gedaan. Op deze punten knelt het. Artikel 5 onder b Leerplichtwet richt zich enkel op ouders. Het is gebaseerd op de vrijheid van onderwijs zoals neergelegd in artikel 23 Grondwet en de keuzevrijheid van ouders om dat onderwijs te kiezen dat zij voor hun kind het best achten en dat het meest aansluit bij hun levensovertuiging of geloof. Bij de wens van ouders om vrijstelling te krijgen van de Leerplichtwet wordt het belang van het kind noch onderzocht of meegewogen op een manier die in overeenstemming is met het VN-Kinderrechtenverdrag en bijbehorende General Comments van het Kinderrechtencomité. Eenmaal vrijgesteld, is het niet duidelijk of een kind überhaupt onderwijs ontvangt en – mocht het kind wel onderwijs krijgen – wat de kwaliteit van dat onderwijs is. Ook is er onvoldoende zicht op de ontwikkeling van het kind.

Het kinderrechtenkader dient daarom beter geborgd te worden in nationale wet – en regelgeving. Als het gaat om vrijstellingen van de leerplichtwet op grond van richtingsbezwaren, betekent dit dat het belang van het kind altijd moet worden onderzocht en meegewogen op een wijze die in lijn is met het VN-Kinderrechtenverdrag. Bij het belang van het kind onderzoek dienen op grond van General Comment no. 14 de zeven elementen te worden betrokken zodat:

- Het kind de gelegenheid krijgt om – als het kind dat wil - zijn of haar mening te uiten. Aan deze mening moet vervolgens passend belang worden gehecht;
- Er rekening wordt gehouden met de identiteit van het kind;
- Het welzijn en de ontwikkeling van het kind wordt geborgd;
- Er rekening wordt gehouden met kwetsbare situaties waarin het kind zich bevindt;
- Het kind toegang heeft tot onderwijs in een kindvriendelijke omgeving waarin passende leer- en onderwijsmethoden voorhanden zijn. Het is belangrijk dat het onderwijs dat een kind krijgt van dezelfde kwaliteit is als het onderwijs dat kinderen op reguliere scholen ontvangen. Dit is ook in lijn met de aanbeveling van het VN-Kinderrechtencomité aan de Nederlandse Staat om in het toezicht te investeren en te waarborgen dat kinderen die thuis onderwezen worden niet benadeeld worden ten opzichte van kinderen op reguliere scholen.¹³

Wat zeggen kinderen?

Onlangs heb ik met tien kinderen over mijn standpunt gesproken. De kinderen die ik sprak die zijn vrijgesteld van de leerplichtwet op grond van de *levensovertuiging* van hun ouders. De kinderen hebben tijdens het

¹³ United Nations Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the fourth periodic report of the Netherlands*, CRC/C/NDL/CO/4, par. 51 onder c.

gesprek input gegeven ten aanzien van verschillende elementen waarmee rekening moet worden gehouden bij het belang van het kind onderzoek dat in het kader van de Kinderrechtentoets moet worden gedaan. De kinderen vertelden over de huidige situatie en hoe eventuele wetgeving over thuisonderwijs er volgens hen uit zou moeten zien.

De kinderen vertelden het volgende over de verschillende elementen:

1. Mening

De kinderen geven aan dat degenen die verantwoordelijk zijn voor wetgeving- en beleid, eigenlijk nooit met hen spreken. Er bestaan volgens de kinderen veel vooroordelen over thuisonderwijs. Ze geven aan: "*mensen denken dat we geen vrienden hebben, en dat we thuis niks zitten te doen. Maar dat is niet zo.*"

Thuisonderwijs moet volgens de kinderen mogelijk zijn voor iedereen. Als een kind thuisonderwijs wil, moet het kunnen. Maar ook andersom. Het is volgens de kinderen stom dat je van thuisonderwijs wel makkelijk naar school kan, maar niet andersom. Kinderen moeten ook ieder jaar de keus krijgen of ze toch naar school willen. Dit zou een voorwaarde voor ouders moeten zijn om thuisonderwijs te kunnen geven. Of dit ook gebeurt moet volgens kinderen worden gecheckt.

2. Identiteit

Kinderen die thuis onderwijs krijgen, geven aan dat ze meer aan zichzelf kunnen werken dan wanneer ze naar een school zouden gaan. Volgens hen willen kinderen op school '*cool zijn en bij de groep horen. Er is groepsdruk. Als je op school doet wat je leuk vindt en het is niet cool, dan kun je gepest worden*'. De kinderen vertelden ook dat zij meer tijd hebben voor kunst, cultuur en voor hun hobby's zoals schermen, schaken, cello spelen en zingen in een nationaal jongenskoor. Kinderen die naar school gaan komen volgens hen thuis, moeten huiswerk maken, eten en dan zijn ze moe. Ze hebben dan geen energie meer voor hun hobby's of om creatief bezig te zijn.

3. Zorg, bescherming en veiligheid

Als kinderen worden vrijgesteld van de leerplichtwet vanwege richtingsbezwaren van hun ouders, dan moet er volgens de kinderen worden gekeken of het goed gaat thuis. Is het veilig en krijgt het kind echt les? Het is ook belangrijk dat degene die controleert, met het kind praat: "*alleen én met onze ouders erbij. En ook met onze ouders apart, zonder ons.*"

Als er controle komt, dan is het volgens de kinderen belangrijk dat er alleen gekeken wordt of het kind leert. Niet naar het niveau. Het moet niet gaan om of je hetzelfde doet als op school, want thuisonderwijs is nu eenmaal anders en gaat om leren en ontdekken op je eigen tempo.

4. Kwetsbare situaties

De kinderen vertellen dat thuisonderwijs volgens hen voor sommige kinderen beter is: "*ik heb een vriend en die heeft het moeilijk op school. Je merkt het aan hem*". Voor een aantal kinderen die geen goede band met hun ouders hebben of die niet gemotiveerd zijn voor thuisonderwijs, is

thuisonderwijs volgens hen echter niet goed: "*met huiselijk geweld moet je niet de hele dag thuis zitten*" en "*thuisonderwijs moet ook niet als kinderen hun ouders niet leuk vinden*". Ouders die zeggen '*ik weet het niet en ik wil het ook niet leren*', zouden volgens de kinderen ook geen thuisonderwijs mogen geven. Er zijn ook ouders die geen thuisonderwijs zouden moeten geven vanwege hoe ze omgaan met hun kind.

5. Onderwijs

De kinderen vertellen dat kinderen zouden moeten leren omdat ze het leuk vinden, en niet voor de toets. Kinderen die naar school gaan, vinden leren meestal niet meer leuk omdat ze alleen moeten leren voor de toets. Volgens de kinderen zou het huidige onderwijssysteem eigenlijk opnieuw uitgevonden moeten worden, het is heel oud. Op school zit je in een klas met 30 kinderen. Thuis heb je één op één les. Je leert daardoor twee tot drie keer zoveel.

6. Gezondheid

Volgens de kinderen leef je als je thuis onderwijs krijgt gezonder dan wanneer je naar school gaat. Kinderen die naar school gaan zitten de hele dag. Kinderen die thuis onderwijs krijgen, leren meer in de praktijk. Ze vertellen dat ze leren rekenen tijdens het bouwen van een schuurtje, en dat ze biologie leren bij het aanleggen van een tuin. Ook hebben kinderen die naar school gaan veel stress door toetsen. En ze eten slecht: "*worstenbroodjes in de pauze en dan ook nog energy drink erbij. En ze kopen koeken bij de bakker. Ze eten een koek en dan nog één, en nog één.*" Aldus de kinderen. En kinderen die naar school gaan bewegen veel te weinig zeggen de kinderen. Dat is ongezond.